

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

1. ΓΕΝΙΚΑ

ΔΙΔΑΣΚΩΝ / ΔΙΔΑΣΚΟΥΣΑ (ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΗ ΚΑΤΑΤΑΞΗ)	ΓΕΩΡΓΟΥΛΑΣ ΑΝΤΩΝΗΣ, ΤΣΑΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΡΗΣ, ΤΣΟΥΡΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ		
ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (χειμ./εαρινό)	ΕΑΡΙΝΟ		
ΣΧΟΛΗ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ		
ΤΜΗΜΑ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	B20-29	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Β'
ΤΙΤΛΟΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	Ελληνικά	ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ	
ΤΙΤΛΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ		B21: Συμβολικά συστήματα B22: Θεωρία του συμβόλου και της συμβολικής ικανότητας B23: Ανάπτυξη της συμβολικής σκέψης	
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ		ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ
B21. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ		1	3
B22. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ		1	3
B23 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ		1	4
ΣΥΝΟΛΟ		3	10
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο 4.</i>			
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	B21: ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ B22: ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ B23: ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ		
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ		
ΜΑΘΗΜΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ	ΟΧΙ		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	ΟΧΙ		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	ΕΛΛΗΝΙΚΑ-ΑΓΓΛΙΚΑ		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	ΝΑΙ		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)			

2. Μαθησιακά Αποτελέσματα

Στο τέλος του σεμιναρίου, οι φοιτητές αναμένεται να μπορούν να προσεγγίζουν κριτικά τις θεωρίες για τη συμβολική σκέψη, να αντιπαραθέτουν ερευνητικά δεδομένα που υποστηρίζουν ή όχι μία θεωρία και να προτείνουν μία κατάλληλη μέθοδο για να ελέγξουν μία υπόθεση εργασίας.

Ειδικότεροι στόχοι του μαθήματος:

- αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων
- Αυτόνομη εργασία
- Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών
- Σεβασμός στη διαφορετικότητα και πολυπολιτισμικότητα
- Δεοντολογία της έρευνας
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής

3. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

B21: Συμβολικά συστήματα

Το μάθημα επικεντρώνεται στις κύριες θεωρήσεις της διερεύνησης των σχέσεων συμβόλου/συμβολικής ικανότητας και κοινωνίας από τις απαρχές της συγκρότησης μιας επιστήμης για την κοινωνία μέχρι την πρώτη δεκαετία μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όπως αυτές διαμορφώθηκαν από τη λεγόμενη «Γαλλική ανθρωπολογική Σχολή».

Οι διαλέξεις/σεμινάρια θα αφορούν στις παρακάτω θεματικές ενότητες :

A) Κοσμοαντιλήψεις, δόμηση και ταξινόμηση της γνώσης και της εμπειρίας (θεωρήσεις Emile Durkheim, Mary Douglas)

B) Συμβολικές διαστάσεις της υλικής πραγματικότητας. Η έννοια του «ολικού ανθρώπου και του «ολικού κοινωνικού γεγονότος» (Marcel Mauss)

Γ) Πραγματικότητα και μνημονικές αναπαραστάσεις της (Maurice Halbwachs)

Δ) Δομές σκέψης και η συμβολική τάξη (Claude Levi-Strauss)

B22: Θεωρία του συμβόλου και της συμβολικής ικανότητας

Στο μάθημα θα εξεταστούν οι δύο μείζονες κοινωνιολογικές θεωρίες που συνδέουν τους κοινωνικούς σχηματισμούς και μετασχηματισμούς με τις τροπές της, έμφυτης στο ανθρώπινο είδος, συμβολικής ικανότητας. Πρόκειται για θεωρίες, οι οποίες δανείζονται κάποια κοινά στοιχεία από την ανάπτυξη της κοινωνιολογίας, της κοινωνικής ανθρωπολογίας και της ψυχανάλυσης, αλλά διαφέρουν στο επίπεδο της εσωτερικής, εννοιολογικής τους οργάνωσης. Αφενός, έχοντας ως κεντρική έννοια την έξη (habitus), δέχονται τους κοινωνιογενετικούς προσδιορισμούς της ανθρωπολογίας – δηλαδή τις σχέσεις ανάμεσα στις τροπές της συμβολικής ικανότητας και τη διαμόρφωση των θυμικών δομών. Αφετέρου, η διαφοροποίησή τους προκύπτει από το επίπεδο στο οποίο τοποθετούν το σημείο θέασης της εννοιολογικής τους κατασκευής. Πρόκειται για τις θεωρίες που διατύπωσαν ο Νόρμπερτ Ελίας και ο Πιέρ Μπουρντιέ. Ο πρώτος βάζει την έρευνά του σε μία μακροκοινωνιολογική διάσταση, εστιάζοντας στις κοινωνιογενετικές διαδικασίες και διατυπώνοντας μία γενική θεωρία συμβόλου. Ο δεύτερος βάζει την έρευνά του σε μία δομογενετική διάσταση, επικεντρώνοντας στις διαδικασίες συσσώρευσης του συμβολικού κεφαλαίου και μετασχηματισμού της κυριαρχίας. Με την παραπάνω λογική το μάθημα επικεντρώνεται στην κριτική και συγκριτική μελέτη των δύο θεωριών και χωρίζεται σε έξι μέρη.

Αναλυτικότερα:

1. Γενική Εισαγωγή: Η γένεση του συμβόλου και της συμβολικής σκέψης
 - Γλωσσολογία και Πολιτισμική ανθρωπολογία
 - Κοινωνιολογία και ψυχανάλυση
 - Η κατηγορία του χρόνου
2. Κοινωνική διαφοροποίηση και κοινωνικό έθος
 - Αλληλεξαρτήσεις και κοινωνικοί σχηματισμοί
 - Διαφοροποιήσεις και μορφές ελέγχου της συμπεριφοράς
 - Η διαδικασία πολιτισμού
3. Συμβολικό κεφάλαιο και κυριαρχία
 - Κοινωνικές δομές και κατηγορίες της σκέψης
 - Οι έξεις
 - Μορφές κεφαλαίου και κυριαρχία
4. Κοινωνιογενετικές διαδρομές της συμβολικής ικανότητας
 - Οι επιστήμες
 - Οι καλές τέχνες
 - Η θεωρία του συμβόλου
5. Δομογενετικές διαδρομές της συμβολικής ικανότητας
Τα πολιτισμικά πεδία (επιστήμες, δίκαιο, καλές τέχνες)
Κοινωνιολογικό πεδίο και αναστοχαστικότητα
6. Το αίτημα της αυτονομίας της πολιτισμικής δημιουργικότητας

B23: Η ανάπτυξη της συμβολικής σκέψης

Υπό την οπτική της ανθρώπινης ανάπτυξης, θα συζητηθεί η συμβολή των Freud (ψυχοδυναμική κατεύθυνση), Piaget (γενετική επιστημολογία) και Vygotsky (κοινωνιο-πολιτισμική προσέγγιση) στην κατανόηση της συμβολικής σκέψης και στη γένεση του υποκειμένου. Σε αντιπαράθεση με τις παραπάνω θεωρίες που εμπίπτουν στο πεδίο του *αρχικού αδιαισθητού*, θα συζητηθεί η σύγχρονη θεωρία της έμφυτης δυποκειμενικότητας, μέσα από την έρευνα των Trevarthen και Stern που προτείνουν την ύπαρξη μίας αναπαράστασης του *πολιτισμικού άλλου* ήδη στη γέννηση.

Στο πλαίσιο της παραπάνω προσέγγισης, θα συζητηθούν οι εξής θεματικές:

- διάκριση εαυτού – άλλου και νεογενική μίμηση,
- από την άμεση δια-αισθητηριακή αντίληψη στη συμβολική αναπράσταση
- ενσυναίσθηση και Θεωρία του Νου
- συμβολικά συστήματα (γλώσσα, αριθμός, μουσικότητα, παιδικό σχέδιο, συμβολικό παιχνίδι και άλλες συμβολικές λειτουργίες στα νήπια),
- συγκινήσεις αυτοεπίγνωσης (*αυτοαναφορικά συναισθήματα*), πολιτισμικά σχήματα του εαυτού και αυτοβιογραφική μνήμη.

4. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	ΠΡΟΣΩΠΟ ΜΕ ΠΡΟΣΩΠΟ																																									
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία και στην Επικοινωνία με τους φοιτητές																																									
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ. Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης ώστε ο συνολικός φόρτος εργασίας σε επίπεδο εξαμήνου να αντιστοιχεί στα standards του ECTS	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="663 483 994 573">Δραστηριότητα</th> <th data-bbox="994 483 1214 573">Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="2" data-bbox="663 573 1214 618">B21</td> </tr> <tr> <td data-bbox="663 618 994 651">Εισαγωγικές διαλέξεις</td> <td data-bbox="994 618 1214 651">20</td> </tr> <tr> <td data-bbox="663 651 994 685">Παρουσιάσεις</td> <td data-bbox="994 651 1214 685">20</td> </tr> <tr> <td data-bbox="663 685 994 719">Τελική εργασία</td> <td data-bbox="994 685 1214 719">40</td> </tr> <tr> <td data-bbox="663 719 994 752">Σύνολο</td> <td data-bbox="994 719 1214 752">80</td> </tr> <tr> <td colspan="2" data-bbox="663 752 1214 797">B22</td> </tr> <tr> <td data-bbox="663 797 994 831">Εισαγωγικές διαλέξεις</td> <td data-bbox="994 797 1214 831">20</td> </tr> <tr> <td data-bbox="663 831 994 864">Παρουσιάσεις φοιτητών</td> <td data-bbox="994 831 1214 864">20</td> </tr> <tr> <td data-bbox="663 864 994 898">Τελική εργασία</td> <td data-bbox="994 864 1214 898">20</td> </tr> <tr> <td data-bbox="663 898 994 931">Γραπτή Εξέταση</td> <td data-bbox="994 898 1214 931">20</td> </tr> <tr> <td data-bbox="663 931 994 965">Σύνολο</td> <td data-bbox="994 931 1214 965">80</td> </tr> <tr> <td colspan="2" data-bbox="663 965 1214 1010">B23</td> </tr> <tr> <td data-bbox="663 1010 994 1043">Εισαγωγικές διαλέξεις</td> <td data-bbox="994 1010 1214 1043">20</td> </tr> <tr> <td data-bbox="663 1043 994 1077">Παρουσιάσεις φοιτητών</td> <td data-bbox="994 1043 1214 1077">20</td> </tr> <tr> <td data-bbox="663 1077 994 1111">Τελική εργασία</td> <td data-bbox="994 1077 1214 1111">30</td> </tr> <tr> <td data-bbox="663 1111 994 1144">Γραπτή Εξέταση</td> <td data-bbox="994 1111 1214 1144">20</td> </tr> <tr> <td data-bbox="663 1144 994 1178">Σύνολο</td> <td data-bbox="994 1144 1214 1178">90</td> </tr> <tr> <td data-bbox="663 1178 994 1211">Γενικό σύνολο</td> <td data-bbox="994 1178 1214 1211">250</td> </tr> <tr> <td data-bbox="663 1211 994 1245">Ενότητας</td> <td data-bbox="994 1211 1214 1245"></td> </tr> </tbody> </table>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου	B21		Εισαγωγικές διαλέξεις	20	Παρουσιάσεις	20	Τελική εργασία	40	Σύνολο	80	B22		Εισαγωγικές διαλέξεις	20	Παρουσιάσεις φοιτητών	20	Τελική εργασία	20	Γραπτή Εξέταση	20	Σύνολο	80	B23		Εισαγωγικές διαλέξεις	20	Παρουσιάσεις φοιτητών	20	Τελική εργασία	30	Γραπτή Εξέταση	20	Σύνολο	90	Γενικό σύνολο	250	Ενότητας		
Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου																																									
B21																																										
Εισαγωγικές διαλέξεις	20																																									
Παρουσιάσεις	20																																									
Τελική εργασία	40																																									
Σύνολο	80																																									
B22																																										
Εισαγωγικές διαλέξεις	20																																									
Παρουσιάσεις φοιτητών	20																																									
Τελική εργασία	20																																									
Γραπτή Εξέταση	20																																									
Σύνολο	80																																									
B23																																										
Εισαγωγικές διαλέξεις	20																																									
Παρουσιάσεις φοιτητών	20																																									
Τελική εργασία	30																																									
Γραπτή Εξέταση	20																																									
Σύνολο	90																																									
Γενικό σύνολο	250																																									
Ενότητας																																										
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.	Γραπτή Εργασία ή/και Γραπτή εξέταση																																									

5. ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

B21. Συμβολικά Συστήματα

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Connerton P., *How Modernity Forgets*, Cambridge University Press, 2009.
- Connerton P., *How Societies Remember*, Cambridge University Press, 1989.
- Douglas M., *Καθαρότητα και κίνδυνος. Μια ανάλυση των εννοιών της μιαιρότητας και του ταμπού*, Αθήνα: Πολύτροπον 2006.
- Douglas M., *Φυσικά σύμβολα. Εξερευνήσεις στην κοσμολογία*, Αθήνα: Πολύτροπον 2007
- Durkheim E., *The Elementary Forms of the religious life*. London: George Allen & Unwin Ltd.
- Durkheim E., *Κοινωνιολογία και φιλοσοφία*, Τρίκαλα: Επέκεινα 2014.
- Durkheim E., *Μορφές πρωτόγονης ταξινόμησης: συνεισφορά στη μελέτη των συλλογικών αναπαραστάσεων*, Αθήνα: Gutenberg, 2001.
- Durkheim E., *Πραγματισμός και κοινωνιολογία*, Αθήνα: Πεδίο 2011
- Durkheim E., *Οι κανόνες της κοινωνιολογικής μεθόδου*, Αθήνα: Gutenberg 1978
- Halbwachs M., *Η συλλογική μνήμη*, Αθήνα: Παπαζήσης 2013
- Halbwachs M., *Τα κοινωνικά πλαίσια της μνήμης*, Αθήνα: Νεφέλη 2013
- Levi-Strauss Cl. «Εισαγωγή στο έργο του Marcell-Mauss», στο: Marcell-Mauss, *Κοινωνιολογία και ανθρωπολογία*, Αθήνα: Εκδόσεις του 21^{ου}, 2004. *The elementary structures of kinship*, Boston: Beacon Press, 1969
- Levi-Strauss Cl. «Η δομή και η μορφή. Σκέψεις για ένα έργο του Βλαντιμιρ Προπ», στο: V., Propp., *Μορφολογία του παραμυθιού : η διαμάχη του Κ. Λέβι-Στρως με τον Β.Γ. Προπ και άλλα κείμενα*, Αθήνα : Καρδαμίτσας, 1991.
- Levi-Strauss Cl. *Άγρια Σκέψη*, Αθήνα : Παπαζήσης, 1977.
- Levi-Strauss Cl. *Ανθρωπολογία και μύθος. Λόγοι που εκφώνησα, υποσχέσεις που έδωσα, 1951-1982*, Αθήνα, Καρδαμίτσας (τ. 1: 1990, τ.2: 1991).
- Levi-Strauss Cl. *Κοιτάζω, ακούω, διαβάζω*, Αθαιήνα : Γκοβόστης, 1996.
- Levi-Strauss Cl. *Μυθολογικά I: Το ωμό και το μαγειρεμένο*, Αθήνα : Δ.Ι.Αρσενίδη, 2001
- Levi-Strauss Cl. *Μυθολογικά II: Από το μέλι στη στάχτη*, Αθήνα : Αρσενίδης 2002.
- Levi-Strauss Cl. *Μύθος και νόημα*, Αθήνα : Καρδαμίτσας, 1986.
- Levi-Strauss Cl., *Δομική ανθρωπολογία*, Αθήνα: Κέδρος 2010.
- Levi-Strauss Cl., *Ο τοτεμισμός σήμερα*, Αθήνα : Ράππας, 1972.
- Mauss M., *Κοινωνιολογία και ανθρωπολογία*, Αθήνα : Εκδόσεις του 21^{ου}, 2004.
- Mauss M., *Σχεδιάγραμμα μιας γενικής θεωρίας για τη μαγεία*, Αθήνα : Praxis, 1990.

Mauss M., *Το δώρο: μορφές και λειτουργίες της ανταλλαγής στις αρχαϊκές κοινωνίες*, Αθήνα : Καστανιώτης, 1979.

B22: Θεωρία του συμβόλου και της συμβολικής ικανότητας

Πρωτογενής βιβλιογραφία

- P. Bourdieu, «Ο δομισμός και η θεωρία της κοινωνιολογικής γνώσης», μετάφραση Π. Μπουρλάκης, στο Γ. Κουζέλης, Κ. Ψυχοπαίδης (επιμ.), *Επιστημολογία των κοινωνικών επιστημών*, Αθήνα, Νήσος, 1996.
- Bourdieu P., J. C. Passeron, *La reproduction: Eléments pour une théorie du système d'enseignement*, Παρίσι, Editions du Minuit, 1970. (μτφρ, *Η αναπαραγωγή*, 2014).
- Bourdieu P., *Esquisse d'une théorie de la pratique*, Γενεύη, Droz, 1972.
- Bourdieu P., «Sur le pouvoir symbolique», *Annales ESC*, 3/1977.
- Bourdieu P., *La distinction: Critique sociale du jugement*, Παρίσι, Minuit, 1979. (ελληνική μτφρ, *Η διάκριση: Κοινωνική κριτική της καλαισθητικής κρίσης*, 2002).
- Bourdieu P., *Le sens pratique*, Παρίσι, Editions du Minuit, 1980. (μτφρ, *Η αίσθηση της πρακτικής*, 206).
- Bourdieu P., «Quelques propriétés des champs», στο *Questions de sociologie*, Παρίσι, Editions du Minuit, 1980. (μτφρ στο *Κείμενα κοινωνιολογίας*).
- Bourdieu P., «Le mort saisit le vif», *Actes de la Recherche en Sciences Sociales*, 32-33/1980 (μτφρ στο *Κείμενα κοινωνιολογίας*)
- Μπουρντιέ Π., *Μικρόκοσμοι, Τρεις μελέτες πεδίου*, Αθήνα, Δελφίνοι, 1992
- Bourdieu P., *L'ontologie politique de Martin Heidegger*, Παρίσι, Editions du Minuit, 1988.
- Bourdieu P., *La noblesse d'Etat: Grandes écoles et esprit de corps*, Παρίσι, Editions du Minuit, 1989.
- Bourdieu P., J.-C. Passeron, *Οι κληρονόμοι: Οι φοιτητές και η κουλτούρα*, Αθήνα, Καρδαμίτσας, 1993
- Bourdieu P., *Les règles d'art: Genèse et structure du champ littéraire*, Παρίσι, , Editions du Seuil, 1992. (μτφρ *Οι κανόνες της τέχνης*).
- Bourdieu P., *Réponses: Pour une anthropologie réflexive*, Παρίσι, , Editions du Seuil, 1992.
- Bourdieu P., *Raisons pratiques: Sur la théorie de l'action*, Παρίσι, Editions du Seuil, 1994 (μτφρ *Πρακτικοί λόγοι για μία θεωρία της δράσης*).
- Bourdieu P., «Le point de vue scolaire», στο *Raisons pratiques: Sur la théorie de l'action*, Παρίσι, Editions du Seuil, 1994, σσ. 221-236. (μτφρ στο *Πρακτικοί λόγοι για μία θεωρία της δράσης*)
- Bourdieu P., *Méditations pascaliennes*, Editions du Seuil, Παρίσι, 1997 (μτφρ στο *Πασκαλιανοί διαλογισμοί*).
- Bourdieu P., *Les structures sociales de l'économie*, Παρίσι, Editions du Seuil, 2000.
- Bourdieu P., *Science de la science et réflexivité*, Παρίσι, Raisons d'Agir, 2001. (μτφρ *Επιστήμη της επιστήμης και αναστοχαστικότητα*)
- Bourdieu P., *Γλώσσα και συμβολική εξουσία*, Αθήνα, Καρδαμίτσας, 1999.
- Bourdieu P., *Manet, une révolution symbolique*, Raisons d'Agir, 2013.

*

Ελίαν Ν., *Η εξέλιξη του πολιτισμού*, Τόμοι 2, Αθήνα, Νεφέλη, 1997.

- Elias N., *Engagements et distanciations*, γαλλική μετάφραση, Fayard, Παρίσι, 1993.
- Elias Norbert, Scotson John L., *The established and the outsiders*, Λονδίνο, Sage Publ., 1965.
- Elias Norbert, *Norbert Elias par lui-même*, , γαλλική μετάφραση, Fayard, Παρίσι, 1990.
- Elias N., *La société des individus*, γαλλική μετάφραση, Fayard, Παρίσι, 1991.
- Elias Norbert, *Qu'est-ce que la sociologie*, γαλλική μετάφραση, La Tour d'Aigues, Edition de l'Aube, 1991.
- Ελίας Νόρμπερτ, Έρικ Ντάνινγκ, *Αθλητισμός και ελεύθερος χρόνος στην εξέλιξη του πολιτισμού*, Αθήνα, Δεομέας, 1998.
- Elias Norbert, *Περί χρόνου*, Αθήνα, Εκδόσεις 21^ο, 2004.
- Elias Norbert, *Θεωρία του συμβόλου*, Αθήνα, Μεταίχμιο, 2008.
- N. Elias, *Essays I-II-III (3 Τόμοι)*, Δουβλίνο, University College Dublin Press, 2009
- Elias Norbert, *Au-delà de Freud: sociologie, psychologie, psychanalyse*, γαλλική μετάφραση, Παρίσι, Editions de la Découverte, 2010.

B23

Ενδεικτικές Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Bauer, P. J. (2007). *Remembering the Times of Our Lives. Memory in infancy and beyond*. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bruner, J. (1983). *Child's Talk*. NY: Norton.
- Butterworth, G. (1998). An ecological perspective on the origins of Self. In J.L. Permudez, A. Marcel & N. Eilan (eds), *The Body and the Self* (pp 87-105). Cambridge, Mass.: the MIT Press.
- Dobert, R., Habermas, J. & Nunner-Winkler, G. (1987). The Development of the Self. In M. Broughton (Ed.), *Critical Theories of Psychological Development*. NY: Plenum Press.
- Emde, R. N. (1995). Το ατομικό νόημα και η αύξουσα πολυπλοκότητα: η συμβολή του Sigmund Freud και του Rene Spitz. Στο Γ. Κουγιουμουτζάκης (Επ. Έκδ.), *Αναπτυξιακή Ψυχολογία: Παρελθόν, Παρόν και Μέλλον*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Fodor, J. (1983). *Modularity of Mind*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Freud, S. (1915-16/1981). *Introductory Lectures on Psycho-analysis*. Standard Edition, XV (1-463). London: Hogarth Press.
- Gibson, E. J. (1979). *The ecological approach to visual perception*. Boston: Houghton-Mifflin.
- Hobson, P. (2006). *Το λίκνο της σκέψης*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Hoffman, M. (1982). Development of prosocial motivation: empathy and guilt. In N. Eisenberg (Ed.), *The development of prosocial behavior* (281 – 313). New York: Academic Press.

Howe, M. L. & Courage, M.L. (1997). The emergence and early development of autobiographical memory. *Psychological Review*, 104, 499-523.

Κουγιουμουτζάκης, Γ. (2016). *Το συν- της συγκίνησης: ψυχολογία εμβρύων, βρεφών και νηπίων*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Markus, H. R., & Kitayama, S. (2010). Cultures and selves: A cycle of mutual constitution. *Perspectives on psychological science*, 5(4), 420-430.

Murray, L. & Trevarthen, C. (1985). Emotional regulation of interactions between two-month-olds and their mothers. In T. M. Field and N.A. Fox (eds), *Social Perception in Infants*. Norwood, NJ: Ablex.

Πανοπούλου- Μαράτου, Ο. (1999). *Παιδί Επιστήμη και Ψυχανάλυση: οι διαδρομές του Jean Piaget*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Piaget, J. (1953). *The origin of intelligence of the child*. London: Routledge & Kegan Paul.

Reddy, V. (2010). *How infants know minds*. London: Harvard University Press.

Stern, D. (1987). *The interpersonal world of the infant*. NY: Basic Books.

Trevarthen, C. (1992). Πώς και γιατί επικοινωνούν τα βρέφη. Στο Γ. Κουγιουμουτζάκης (Επ. Έκδ.), *Πρόοδος στην Αναπτυξιακή Ψυχολογία των πρώτων χρόνων*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης

Trevarthen, C. (1998). The concept and foundation of infant intersubjectivity. In S. Braten (ed.), *Intersubjective Communication and Emotion in Early Ontogeny* (pp. 15-46). Cambridge: Cambridge University Press.

Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society: The development of higher psychological processes*. NY: Harvard University Press.